№ 8 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 23

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 23 № 8

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գտվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak". Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ԿՈՒՍԱՆԱՑ ՎԱՆՔԻ ՄԱՏՐԱՊԵՏ

ՈՒՍԳ-ՄԱՐԿԱՐԻԱԳՈՒՇԻ ՓԵՐՐՈՆԻԱ ԽՈՒԲԵԱՆՑԻ

Թաղումը տեղի կունենայ ամսի 24-ին, շաբաթ օրը, Խոջիվանքի եկեղեցու գաւթում ս. պատարագից յետոյ, որ լինելու է նոյն օրը առաւօտեան ժամը 10-ին Կուսանաց վանքի ս. Ստեփաննոս եկեղեցում։ Ամբիծները ամենայն օր երեկոյեան ժամը 6-ին։ Իսկ ուրբաթ երեկոյին ժամը 4-ին մարմինը կը տարվի եկեղեցի։ 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական մի աղէտի դէմ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կառավարչական հաղորդագրութիւն. Մատենագրութիւն. Մի նոր բանկ. Դեբաստ Մ. Աղայեան. Նամակ Շամախուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հեռաւոր Արևելքում. Նոր-Տարի.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի հետաքրքրական քննութիւն։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԻ ԱՂԷՏԻ ԴԷՄ

Թիֆլիսում դիտաւորութիւն կայ առաջիկայ մեծ պասի երրորդ և չորրորդ շաբաթներում կազմել մի յատուկ ցուցահանդէս, նուիրված Թոքախտի ուսումնասիրութեան և առհասարակ Թոքերի առողջապահութեան գործին։ Այդ ցուցահանդէսում պէտք է հանդէս բերվեն բազմաթիւ նիւթեր վերաբերեալ Թոքախտի զարգացմանը երկրագնդի զանազան մասերում և կարդացվեն մի շարք դասախօսութիւններ այն միջոցների մասին, որ գործադրում է ներկայումս գիտութիւնը ջաքաւելու Թոքախտի կատարած աւերումների դէմ։

Թոքերի առողջապահութեան հարցը այժմ ստացել է որոշ սօցիալական նշանակութիւն։ Դիտողութիւնները և ճիշդ վիճակագրութիւնը պարզել են, որ Թոքախտը չափազանց տարածված հիւանդութիւն է և հալումաշ է անում ամբողջ ժողովրդական մասսաներ։ Առաջ կարծում էին, թէ Թոքախտը միայն չափազանց քնքոյշ, մեղկ և շռայլ կեանքի արգասիք է, իսկ այժմ պարզված է, որ նա աւելի մեծ զոհեր է տանում ժողովրդի անապահով դասակարգերից, որոնք ունեն մնունդի, հագուստի, մաքուր օդի և առհասարակ կեանքի անհրաժեշտ պակասութիւններ։

Այդպիսով յայտնագործվում է, որ մենք գործ ունենք ներկայ դէպքում ոչ թէ մի բժշկական մասնագիտական հարցի հետ, այլ հասարակական և ժողովրդական մի աղէտի հետ, որ պահանջում է ժողովրդի մտածող մասից լուրջ ուշադրութիւն, որպէս զի ձեռք առնվեն էական միջոցներ այդ աղէտը վերացնելու և նրա տարածմանը արգելք հանդիսանալու համար։

Առաջիկայ ցուցահանդէսը պէտք է կազմվի յայտնի բժիշկ Բլումէնտալի գործակցութեամբ և այդ պատճառով կարող է աջողութիւն ունենալ։ Բլումէնտալ ունի պատրաստ իր տրամադրութեան տակ ամեն տեսակ ժողովածուներ, քարտէզներ, աղիւսակներ, գործիքներ և գրքոյկներ, որոնք վերաբերում են Թոքախտի ուսումնասիրութեան և հակաթոքախտային գործի կազմակերպութեանը։ Եթէ Բլումէնտալի ժողովածուներին աւելացնվեն և այն նիւթերը, որոնք գոյութիւն ունեն մեր երկրի մասնագէտների և բժշկական ու վարչական հիմնարկութիւնների մէջ, կը գոյանայ մի լիակատար գործ, որ կը նպաստէ ժողովրդական այդ աղէտի դէմ մաքառման հարցը դնելու գործնական հողի վրա մեր երկրում։ Իսկ ժամանակն է, որ մենք մի շարք նպատակայարմար միջոցներով, բուժարաններով, սանատօրիումներով, առողջապահական կարգադրութիւններով կռիւ յայտնենք Թոքախտի դէմ, որ առատ հունձեր է անում մեր երկրում և խլում մեր ժողովրդի ծաղիկ ույժերը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կառավարիչ սենատին յայտարարված ներքին գործերի մինիստրից.

—

(շարունակութիւն)

Կրթական Վարչութեան յայտարարութիւնները Նովգորոդեան գաւառական զեմստվոյի դէպի ժողովրդական լուսաւորութիւնն ունեցած անկանոն յարաբերութեան մասին լիապէս հաստատվեցին Տվերի նահանգի զեմստվօյական հաստատութիւնների գործունէութեան այն ընդհանուր քննութեամբ, որ Բարձրագոյն հրամանով կատարեց հօֆմայստեր Շտուրմերն անցեալ տարվայ վերջին, նոյնպէս և ոստիկանական դեպարտամենտը հասած տեղեկութիւններով։

Պարզվեց, որ գործադիր, մասամբ էլ կարգադիր իշխանութեան խորհուրդների վարչութիւնից ազատ վարձով ծառայող անձերից կազմված հաստատութիւնների ձեռքն անցնելով և այս վերջիններիս ազդեցութեան զօրանալովը զեմստվօների գործերի վրա, մանաւորապէս ծառայողներ վարձելու և արձակելու վրա, առաջացրեց այն, որ Տվերի զեմստվօների ծառայողների մէջ սպրդվեցին նշանաւոր չափով այնպիսի մարդիկ, որ քաղաքականապէս անվստահելի են։ Այս բանում առանձին ուշադրութեան արժանի է ժողովրդական ուսուցիչների կազմը, չը նայելով որ ժողովրդական դպրոցի տեսուչը չէ հաստատել կօմիտեսի առաջարկած թեկնածուների մօտ 40%-ը իբր ուսուցիչ զեմստվօների դպրոցների համար։ Այդ տեսակ անձերի այդպիսի գերակշռութիւնը յիշած գաւառում բնականաբար ծնեցրեց ձգտում դարձնել դպրոցական դաստիարակութիւնը պրօպագանդայի գործիք ոչ միայն գոյութիւն ունեցող պետական և հասարակական կազմի դէմ, այլ և կրօնի դէմ։ Բնագիտական ընթերցանութիւնների ժամանակ քարոզում էին այն միտքը, թէ Աստուած չը կայ և թէ բնութեան մէջ գոյութիւն ունեն միայն բնական ուժերի ազդեցութիւնը և այլն։ Ի միջի այլոց Նովգորոդեան գաւառի ժողովրդական ուսուցիչներից մէկի բնակարանում գտնվել է յեղափոխական հրատարակութիւնների պահեստ. միաժամանակ պարզվել է, որ այդ հրատարակութիւնները ժողովրդական ուսուցիչները տարածելիս են եղել աշակերտների մէջ և նրանց միջոցով էլ հասակաւոր ազգաբնակութեան մէջ։ Բացվել է, որ ուսուցիչներն աշակերտներին կարդում էին այնպիսի գրական գործեր, որոնցով կարելի է մօքերը գրգռել Կառավարութեան և Եկեղեցու դէմ, իսկ դպրոցներում գործածվելու թոյլատրված գործերի ընթերցանութիւնը տեղի էր ունենում այնպիսի բացատրութիւններով, որոնց նպատակն էր լսողների ուղեղում ամրապնդել հակապետական հայեացքներ և խախտել կրօնի և բարոյականութեան սկզբունքները. օրինակ՝ Պուշկինի «Կապիտանի աղջիկը» վէպի ընթերցանութեան ժամանակ ցոյց են տրվել մոգական լապտերով պատկերներ, որոնց նիւթն է եղել ազնուականներին կախելը ապստամբ ամբոխի ձեռքով, և դրան համապատասխան բացատրութիւններ են տեղի ունեցել։ Թէ որքան կամակոր կերպով էր առաջ քշվում կրթութեան այդ փչացնող ուղղութիւնը՝ երևում է նրանից, որ ժողովրդական դպրոցների աշակերտների դասարանական տետրակներից շատերի մէջ, իրանց աւանդված դասերի համառօտագրութիւններում երևացել են վրդովեցուցիչ և յանդուգն ու լկտի դատողութիւններ Եկեղեցու և հոգևորականութեան մասին։

Տվերի նահանգի մի քանի մասերում դպրոցական գործի այդ տեսակ վիճակի ժամանակ նշանաւոր է հանդիսանում նահանգական զեմստվօյի ժողովի անցեալ տարվայ որոշումը դպրոցական գործի առիթով Տվերի գաւառում։ Առանց որ և է առանձին հիմքի քննութեան առնելով Տվերի գաւառական զեմստվօյի խնդիրը՝ գաւառի զեմստվօյական դպրոցները հոգևոր վարչութեանը յանձնելու մասին՝ նահանգական զեմստվօյի ժողովը որոշեց յիշված զեմստվօյի վերաբերութեամբ ձեռնարկել մի շարք պատժողական միջոցներ, այսինքն՝ դպրոցները հոգևորականութեան յանձնելու օրից սկսած այլ ևս այդ գաւառին չը տալ դեղերի և դպրոցական պիտոյքների համար փոխառութիւն, անմիջապէս յետ պահանջել այն բոլոր փոխատվութիւնները, որ տրվել են դպրոցական շէնքեր կառուցանելու դրամագլխից և այլն, դրա հետ միասին, ինչպէս յիշված է ժողովից հաստատված զեկուցագրում, զեմստվօյի ժողովը լիապէս հասկանում էր, թէ այդ առաջարկված միջոցները որքան ծանր ազդեցութիւն կունենային Տվերի գաւառի ազգաբնակութեան վրա։

Այդ բոլորը միացած այն հանգամանքի հետ, որ 1904-1906 թւի եռամեակի Տվերի նահանգական և Նովգորոդի գաւառական զեմստվօների նորընտիր կազմը հիմք չէ տալիս յուսալու, որ յիշված տխուր երևոյթները կը փոխ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

I

(Հայրենասիրութիւն և մարդասիրութիւն)

Ֆրանսիական «La Revue» կիսամսեայ հանդէսը մի քննութիւն է բացել մի շատ շահագրգիռ թէմայի մասին. «Արդեօք հայրենասիրութիւնը անպարագրելի է մարդկայնութեան սիրոյ հետ»։ Նա դիմել է Ֆրանսիայի նշանաւոր փիլիսօփաներին, բարոյագէտներին, գիտնականներին, պատմագիրներին, ազգագիրներին, վիպասաններին և բանաստեղծներին, խնդրելով արտայայտել իրանց կարծիքը, որպէս զի յարուցված հարցը քննվի բազմակողմանի, զանազան տեսակէտներից, որից յետոյ միայն հնարաւոր է գալ մի վերջնական և անկողմնակալ եզրակացութեան։

Եւ ճշմարիտ, արծարծված հարցը վերին աստիճանի կնճռոտ, փափուկ և կարևոր հարց է. միթէ նա ով մարդասէր է, դադարում է հայրենասէր լինելուց. միթէ նա ով հայրենասէր է, դադարում է մարդասէր լինելուց. միթէ հայրենիքի սէրը ոչնչացնում է մարդկայնութեան սէրը։

Հարցը ոչ միայն պատմական, այլ և փիլիսօփայական, բարոյական ու սօցիալական ահագին նշանակութիւն ունի։ Ով վատ հայրենասէր է, ասում են ոմանք, նա և վատ մարդասէր է. իր հայրենիքից դուրս ուրիշ ոչ մի բան պէտք չէ սիրել, ասում են ուրիշները, որովհետև սիրելով մարդկութիւնը, դուք բաժանում էք ձեր սէրը, որով և վնասվում է հայրենիքը։ Եղել են և կան քարոզիչներ, որոնք թթու, նեղ հայրենասիրութիւնը ամենամեծ առաքինութիւն են համարում, բայց կան և այնպիսի քարոզիչներ, որոնք ընդունում են միայն մարդասիրութեան գաղափարը և հերքում հայրենասիրութեան գաղափարը։

Այդ տեսակէտներից, շատ հետաքրքիր է իմանալ, թէ ինչ կարծիք ունեն քաղաքակրթված Եւրոպայի և մեր դարի նշանաւոր մտածողները, որովհետև Ֆրանսիական ամսագիրը որոշել է դիմել նաև Եւրոպայի յայտնի փիլիսօփաներին և բարոյախօսներին։

Այժմ տպված են Ֆրանսիայի մտածողների կարծիքները, որ և մենք քաղուածօրէն, առաջ կը բերենք։

Բայց առաջ պէտք է բացատրենք, թէ ինչից դրդված, Ֆրանսիական ամսագիրը բացել է այդպիսի քննութիւն։

Այսպէս կոչված «խաղաղասէրների» ջանքերով եւրօպական ազգերի իմացական խաւերը այլ ևս ցնորք չեն համարում և զառանցանք համաշխարհային եղբայրսիրութեան և միջազգային արդարադատութեան գաղափարը։ Մինչև այսօր մարդկութիւնը սովոր էր տեսնել, որ ազգերը, ժողովուրդները իրանց շահերի, անկախութեան պահպանութեան և պաշտպանութեան միակ միջոց համարում են պատերազմը, զէնքը, բայց 1899-ից ի վեր, երբ տեղի ունեցաւ Հաագայում կնքված միջազգային դաշնագիրը, այլ ևս անհաւատալի չէ թըւում, որ պատերազմը մի օր կը վերանայ և պաշտպանութեան միակ միջոց կը համարվի, կընդունվի միջնորդ դատարանը ու իրաւաբարութիւնը։ Հէնց որ այդ յոյսի իրագործումը հնարաւոր թուաց, խաղաղասէրները ամենաեռանդուն պրօպագանդա սկսեցին ամբողջ երկրագնդի վրա, որպէս զի պետութիւնները իրար հետ դաշնագրեր կնքեն և պարտաւորվեն այսուհետև իրանց մէջ ծագող վէճերը լուծել ոչ թէ զէնքով, պատերազմով, այլ իրաւաբարութեամբ, իրաւագիտական ճանապարհով։ Այդ պրօպագանդան այնքան եռանդով տարվեց, որ կարճ ժամանակում Անգլիան և Ֆրանսիան, Իտալիան և Ֆրանսիան, տեղի տալով հասարակական բուռն հոսանքին, կընքեցին իրար հետ դաշնագրեր, որով պարտաւորվեցին ենթարկել իրաւաբարութեան իրանց մէջ ծագող վիճելի հարցերը։ Ճիշդ է, այդ դաշնագիրը սահմանափակ է, որովհետև նա ի նկատի ունի միայն որոշ, սահմանափակ հարցեր, բայց դա՝ առաջին քայլն է, դա սկիզբն է, իսկ սկիզբը՝ գործի կէսն է արդէն, ապահով գրաւական է աջողութեան։

Եւ ահա այդ անկասկած աջողութեան հեռանկարը սարսափեցրեց նրանց, որոնք մարդասիրութեան, համաշխարհային եղբայրսիրութեան մէջ տեսնում են մի մեծ վտանգ հայրենասիրութեան գաղափարի համար։ Ոչ, ոչ, սկսեցին պոռալ նրանք, դրանով կամենում են թմրեցնել մեր հայրենասիրական զգացումը, որպէս զի մեզ աւելի լաւ խեղդեն. Նրանք շոյում են հումանիտարական գաղափարը՝ ջլատելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան բնազդը. մարդկութեան սէրը կը ջնջէ մեր մէջ մեր հայրենասիրութիւնը. հայրենիքի սէրը չէ կարող հաշտվել օտար երկիրների սիրոյ հետ։

Հայրենասէրների այդ զգացումները յարգելով և ցանկանալով պարզել, լուսաբանել նրանց համար այդ կենսական խնդիրը, Ֆրանսիական հանդէսը ուղղեց Եւրոպայի նշանաւոր մտածողներին հետևեալ հարցմունքը.

«Արդեօ՞ք հայրենասիրութիւնը պարագրելի է մարդասիրական զգացումների հետ, որոնք աւելի և աւելի են տարածվում քաղաքակիրթ աշխարհում։ Հասել ենք արդեօք մի այնպիսի ժամանակի, ուր հայրենիքի գաղափարը, արտադրած լինելով իր բոլոր պտուղները մարդկութեան զարգացման համար, ձգտում է տեղի տալ ուրիշ գաղափարների։ Կամ, գուցէ, աւելի լաւ է, որ ամեն մի ազգ պահպանէ իր հայրենասիրութիւնը, որպէս զի կարողանայ շարունակել իր պատմական էվօլիւսիօնը և որպէս զի կարողանայ իր կերպով աշխատել մարդկութեան առաջադիմութեան համար։»

Այս հարցերի պատասխանը ահա բերում ենք համառօտակի։

II

Խօսեցնենք առաջ փիլիսօփաներին, բարո-

վեն, և որ Տվերի վերջին զեմստվօյի հերթական ժողովը, ժամանակ գտնելով գաւառական զեմստվօյի յիշված խնդիրքը մանրամասնօրէն քննելու համար, իր զբաղմունքների համար որոշված պայմանաժամից առաջ ցրվեց, չըձեռնարկելով 1904 Թւականի հաշւեկշռի քննութեանը. դրանով ներքին գործերի մինիստրին անհրաժեշտօրէն ստիպեց Նորին Կայսերական Մեծութեան ամենահպատակ զեկուցում տալու Տվերի նահանգի զեմստվօյական հիմնարկութիւնների գործունէութիւնը կարգաւորելու առանձին միջոցներ ձեռք առնելու համար: Այդ զեկուցագրի առիթով Բարձրագոյն հրամանը կայացաւ ներկայ յունվարի 8-ին: Հեռացնելով Տվերի նահանգի զեմստվօների գործերի կանոնաւոր ընթացքը խանգարող ամենագլխաւոր պատճառները, Բարձրագոյն հրամանում ցոյց տրված միջոցները կարող են դիւրացնել զեմստվօյական հաստատութիւնների մէջ եղած բարենպատակ անձերին կարգ մտցնել նրանց մէջ և տալ նրանց գործունէութեանը օրէնքի և ազգաբնակութեան էական կարծիքներին համապատասխան ուղղութիւն:

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Учебный Курсъ Вексельнаго Права» Тифлисъ. 1904 г. (68 страницъ, цѣна 60 коп.)

Սա մի նոր դասագիրք է, որ գրել է երդուեալ հաւատարմատարի օգնական Ս. Գ. Տէր-Մինասեան՝ հաշւապահական կուրսերի համար. ինչպէս դա պարոնի կարդացած դասախօսութիւններն են նոյն նիւթի մասին Ն. Ո. Աբրահամեանի հաշւապահական կուրսերում:

Նախ և առաջ պատմված է դասագրքի սկզբի մի քանի գլուխներում մուրհակի ծագումն ու զարգացումը շատ պարզ և դիւրըմբռնելի լեզւով. յետոյ նոյն ձևով վերածված է մուրհակի գաղափարն ընդհանրապէս, նրա կոչումը, յատկութիւնները և թէ ովքեր իրաւունք չունեն մուրհակ տալ և այլն, իսկ յետոյ առաջ է բերված այդ նիւթին վերաբերված օրէնքի բոլոր յօդուածները: Նիւթը պարզաբանելու համար կան բաւական Թւով մուրհակի օրինակներ:

Այդպիսի դասագրքեր կան, բայց գոնէ մեզ ծանօթներից ոչ մէկը չէ վերածված այդպէս պարզ և հեշտ ու հասկանալի լեզւով: Դասագրքի միւս առաւելութիւնն էլ այն է, որ վերջում մօտ 16 երես հարցեր են դրված ամբողջ դասընթացը կրկնելու համար: Մի այդպիսի պարզ և ժողովրդական դասագիրք անհրաժեշտ է ոչ միայն մեր հաշւապահութիւն սովորող մեծ մասամբ Թերուս ու տգէտ երիտասարդութեան համար, այլ և նա անհրաժեշտ է մեր վաճառականների ու գործնականի կեանքի մէջ մուրհակով փող տուող և առնող անձերի համար, իբր գոյութիւն ունեցող օրէնքների ճշգրիտ պատկեր:

Գրքի գինը բաւական Թանգ է:

Խաժակ

ՄԻ ՆՈՐ ԲԱՆԿ

(Նամակ Երևանից)

Միացեալ և համերաշխ ուժերով գործելը և [illegible] ունենալը մի ժամանակ անհասանելի էր Թւում, մանաւանդ գաւառում և գիւղում, բայց այսօր այլ ևս այդպէս չէ: Ո՞վ կարող էր կարծել, որ մարդիկ փոխադարձ [illegible] կը ստեղծեն բանկային հաստատութիւններ, որոնք եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ մասամբ կը Թուլացնեն գաւառի և գիւղի [illegible] «փոխադարձ վարկի» ընկերութիւնը Երևանում և [illegible] (мелкій кредитъ) [illegible] «Кавказъ» պաշտօնական Թերթում, № 14, [illegible] 1904 Թւի ամբողջ գործունէութիւնը—[illegible] է 876, [illegible] 109,000 ր., [illegible] 25,380 ր., [illegible] 33,331 ր. 60 կ.

[illegible] 1700 [illegible]

Ժողովի գլխաւոր նպատակն էր. 1) ընտրել խորհուրդ 6 անդամ, վերստուգիչ 3 անդամ և նրանց [illegible]; 2) Որոշել վարչութեան անդամների վարձ. 3) [illegible] ծախսերը: [illegible] խորհրդի անդամ պ. պ. Լ. [illegible] (բժիշկ), [illegible], Գ. [illegible] (փաստ.), Կ. [illegible] (քաղ. ինժեներ), [illegible] ստացան պ. պ. Ս. Տէր-Մարտիրոսեան, Ա. [illegible], Ա. և Հ. [illegible] Տէր-Մաչատուրեանց, և ուրիշները: Վարչութեան անդամներին վարձ որոշեց՝ կառավարչին 800 ր., իսկ միւսներին 600-ական ր.: Սկզբնական և ընթացիկ ծախսերի համար վճռվեց մինչև 770 ր.:

Ուշ լինելու պատճառով՝ արկղիկներով քուէարկութիւնը Թողնվեց միւս կիրակի: Ժողովի սկզբում նախագահում էր պ. Տէր-Մարտիրոսեան, իսկ վերջը՝ պ. Գելերտով:

Տ.—Խ.

ԴԵՐԱՍԱՆ Մ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

(Նրա 25-ամեայ դերասանական գործունէութեան առիԹով)

Ո՞վ չը գիտէ, որ հայկական բեմը ծանր և փշալից ասպարէզ է: Պ. Մ. Աղայեանցը քսան և հինգ տարի սրանից առաջ, երբ բոլորովին երիտասարդ էր, գլուխը լի ոսկէ երազներով, փայլուն ապագայի յոյսերով ոտք կոխեց բեմը: Քառորդ դար շարունակ Թատրօնը հազար ու մի դժբաղդութիւնների և փորձանքների են-Թարկվեց, շատ չար ու բարի տեսաւ, շատ դերասաններին յուսահատութեան հասցրեց, ստիպելով նրանց ուրիշ միջոցներով օրական հաց հայթայթել, բայց պ. Աղայեանցը մնաց կանգուն:

Նա իբրև ծայրահեղ մոլեռանդ, ճշմարիտ սիրահար, երբեմն կուշտ, երբեմն հացի կարօտ, մնաց հաւատարիմ սպասաւոր իր փայփայած հայ բեմին:

Նա իր կեանքում ունեցել է մի նպատակ,—լինել դերասան և նա մնացել է դերասան մինչև վերջը:

Սքանչելի Ադամեանի օրով,—քսան և հինգ տարի առաջ, մեր համեստ Աղայեանցը կապվեց բեմի հետ և մնաց առմիշտ անբաժան: Հայոց բեմը, եԹէ մնացել է կենդանի մինչև հիմա, մենք դրանով պարտական ենք ոչ միայն տաղանդներին և հանճարներին, այլ և պ. Աղայեանցի նման ամրապինդ սիւներին, որոնք Թատրօնական գործի ծանրութիւնը պահել են իրանց ուսերի վրա կատարեալ ֆանատիկոսութեամբ: Այս սիւների Թիւը քանի որ չափից դուրս սահմանափակ է, մենք, եթէ մեր մէջ կայ մի փոքր պարտաճանաչութիւն և խղճմտանք, պարտաւոր ենք յայտնել մեր երախտագիտութիւնը, յայտնել ոչ Թէ պլատօնական սիրով, այլ շօշափելի միջոցներով:

Մի դերասան, որի խսկական անունը պէտք է լինէր բազմաչարչար բեմի մշակ, որը իր մատաղ երիտասարդական ամբողջ կեանքը, ույժերը Թաղել է հայ բեմի հիմնաքարերի հետ և որին իր սիրած բեմը անընդունակ է դարձրել որ և է ուրիշ գործով զբաղվելու՝ ապրուստը հայթայթելու համար՝ կատարեալ արժանի է խրախոյսի:

Պ. Աղայեանցը միայնակ մարդ չէ, նա ընտանիքի, զաւակի տէր է և այդ ընտանիքի հայրը, ամբողջ քառորդ դար դերասանական չարքաշ կեանք վարելով, անշուշտ մխիթարում էր իր գերդաստանը ապագայ յոյսերով:

Այդ ապագայ յոյսը հասել է: Երկուշաբթի, ամսիս 26-ին, որոշվելու է Աղայեանցի ընտանիքի վիճակը:

Քանի որ այդ վիճակը լինելու է նրա կեանքի մէջ լոկ մի անգամ, Թող հասարակութիւնը լուրջ մտածէ իր պարտքը կատարելու համար:

Հարկաւոր չեն ուղերձներ, հարկաւոր չեն պսակներ ու ծաղիկներ, Պ. Աղայեանցին հարկաւոր են նիւթական միջոցներ: Թող այդ յոգնած մարդն էլ մի անգամ ազատ շունչ քաշէ: Թող նրա ընտանիքն էլ մի անգամ զգայ, որ բեմական արուեստն էլ այնքան անիծեալ չէ, ինչպէս Թւացել է մինչև այսօր: Թող պ. Աղայեանցը ստիպված չը լինի արգելելու իր զաւակին նոյն շաւղով գնալու:

Սուրբ պարտք կայ հայ հասարակութեան ապացուցանելու, որ ազնիւ ու անխոնջ մշակի քրտինքը չէ մատնվում մոռացութեան:

Գ. Բաշինջաղեան

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

Յունվարի 18-ին

Անցեալ օրը այրվեցին Քեալ-Բալայ Հիւսուֆի երկյարկանի տները, ուր զետեղված էր տեղական հիւրանոցը:

Հրդեհը սոսկալի էր: Գիշերվայ ժամը 1-ին հարայհրոցը, զանգերի հնչիւնները և տարճանակի հարուածները յայտնեցին ամբողջ քաղաքին հրդեհի ծագումը: Ի՞նչ օգնութիւն կարող էր հասցնել գիշերվայ կէսին հաւաքված ամբոխը: Ջուր չը կայ, հող չը կայ, բահ ու բրիչ բան չէ: Օգնութեան կանչված զինւորներին, որոնք ներսից գոնէ այրվելիք իրերը դուրս էին Թափում, նոր նշանակված փոխ-գնդապետը հրամայում է հեռանալ և հեռանում են: Այրվում է ամեն ինչ. վնասը հաշված է մօտ տասը հազար (10,000) րուբլի: Մարդկային զոհեր չը կան:

Մեր յետ ընկած Շամախում, ինչպէս փողոցների անմաքրութեան, սալայատակի ու լուսաւորութեան մասին, նոյնպէս հրդեհաշէջ մեքենաների մասին մտածող անգամ չը կայ: Շամախին այժմ կառուցված է բոլորովին փայտից ու նմանվում է մի չոր փայտեայ անտառի, որի ամենափոքր հրդեհն անգամ մեծ սարսափի մէջ է ձգում ազգաբնակութեանը:

Հաստատ աղբիւրից գիտենք, որ երկրաշարժից վնասվածների օգտին հաւաքված փողերից մօտ 50,000 րուբլի գումար կայ տեղական կօմիտետում. աւելի լաւ չէ՞ր, որ վերոյիշեալ գումարից հոգացվէին Թէ փողոցների սալայատակը ու լուսաւորութիւնը և Թէ հրդեհաշէջ մեքենաները—մի անհրաժեշտ գործիք մի փայտէ քաղաքի համար:

Անցեալ օրը մեր գաւառական ատեանում աճուրդով ծախվեց երկրաշարժի պատճառով Նօբէլի նուիրած 950,000 պուդ նաւԹը, որ վաճառվեց հէնց իր տեղում—Բագւում. օգտվողները միևնոյն էին...

Զարբար.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքային վարչութեան ընդունարանում կախված է այն երիտասարդների ցուցակը, որոնք ծնվել են 1882 Թւի հոկտեմբերի 1-ից—մինչև հոկտեմբերի 1-ը 1883 Թւի և որոնք պիտի այս տարի Թիֆլիսում ենԹարկվեն զինւորագրութեան: Այն երիտասարդ քաղաքացիները, որոնք ծնված են վերոյիշեալ ժամանակամիջոցում և չեն մտցրված ցուցակում, պարտաւոր են իրանց մասին շուտով յայտնել Ուպրավային ցուցակում մտցնելու համար, Ներ-

---

յախօսներին և գիտնականներին, որովհետև դրանք են իդէալներ արծարծողները, դրանք են սիստեմներ մշակողները, դրանք են օրէնքներ գտնողները, որ ապա բանաստեղծները և արտիստները զարդարում են իրանց տաղանդի հմայքով, և որոնցից յետոյ քաղաքական գործիչները հետևութիւններ են հանում իրական կեանքի համար:

Միշել Բրէար, ֆրանսիական կոլլէժի լեզուագիտութեան հռչակաւոր պրոֆէսորը, մի զուտ գիտնական, որի անպգին զանգի տակ տեղ է գտել—ինչպէս նկատում է ֆրանսիական հանդէսը—ամբողջ բաղդատական քերականութիւնը և որը իր գիտնական ուսումնասիրութիւններից այն համոզմունքն է գոյացրել, Թէ քաղաքակրԹված ազգերը մօտենում են միմեանց իրանց հոգևոր կեանքի ընդհանուր ծագմամբ և իրանց ձգտումներով դէպի ճշմարտութեան և բարոյականութեան մի և նոյն իդէալները,—հետևեալ կարծիքն է յայտնում.

«ԵԹէ 1870 Թւի պատերազմից յետոյ, երբ ամենալաւատես մտքերն անգամ նկատում էին ապագան ամենասեւ գոյներով, այս երեսուն տարւայ ընթացքում, խաղաղութեան եւ միջազգային եղբայրութեան իդէալները ծլել, աճել են եւ այսօր բարձր ի գլուխ խօսում են, այդ արմատական փոփոխութեան պատճառը պարտական ենք ոչ միայն խաղաղութեան ընկերութիւններին, այլ, գլխաւորապէս ժողովրդական մասսաներին, որոնք յոգնել են միջազգային վէճերի կենդանի նիւԹեր հայթայթելուց: Այդ մասսաները խաղաղասէր են եւ նրանց մասնակցութիւնը կառավարութեան գործերի մէջ հետզհետէ աւելի մեծ է դառնում, ուստի մեծ վստահութիւն կարելի է ունենալ ապագայի մասին: Խնդիրը նրա մէջ չէ, որ ջնջենք հայրենիքի գաղափարը. ոչ, այլ մենք մօտենում ենք մի ժամանակի, երբ հայրենիքը, ինչպէս մինչեւ այժմ մարդիկ հասկանում էին նրան—այսինքն հիմնված դրացի հայրենիքների կործանման կամ ստրկացման վրա—մի բարբարոսական գաղափար պէտք է երեւայ»:

Դիւկլօ, պաստօրեան ինստիտուտի հռչակաւոր վերատեսուչը կարճ և կտրուկ պատասխան է տուել. ահաւասիկ.

«Ի՞նչ եմ մտածում ես հայրենասիրութեան մասին: Դա այն էպօխայի կտակն է, երբ պատմութեան ուսումը աշխատում էր նախանձ սերմանել ազգերի եւ կառավարութիւնների մէջ: Ամեն մի ազգ ունէր իր նեղ պատմութիւնը եւ նեղ հայրենասիրութիւնը: Բայց անա այժմ սկսել են քիչ քիչ նկատել ամեն տեղ, որ կայ մի ուրիշ պատմութիւն, որ գրվում է մեր աչքի առաջ, գիտնականների ձեռքով եւ այդ պատմութեանը ամեն մարդ կարող է ծափահարել, որովհետեւ ամեն մարդ աշխատում է նրա համար»:

Էմիլ Ֆագէ, անմահներից մինը, այսպէս է խօսում.

«Ես խնդիրը շատ բարդ չեմ նկատում, գոնէ ինձ համար: Հայրենասիրութիւնը՝ ժողովուրդների առողջութիւնն է: Լաւառողջ ժողովուրդները այս կամ այն ձեւով ունեն հայրենասիրութիւն: Հումանիտար (մարդասէր) ժողովուրդները դատապարտված են մեռնելու եւ կլանվելու հայրենասէր ժողովուրդներից: Եւ դա շատ գեղեցիկ բան է, որովհետեւ հիւանդ ժողովուրդները մեռեալ նիւԹ լինելով մարդկութեան մէջ եւ, կլանվելով առողջ ժողովուրդներից, դառնում են կենդանի եւ օգտակար տարր: Եւրոպայում, վերջին հայրենասէր ժողովուրդը կը կլանէ ուրիշներին եւ կը ստեղծէ հռոմէական կայսրութեան նման մի Եւրոպա, որ ուժեղ կը լինի, եթէ կունենայ մի թշնամի եւ եթէ նա հայրենասէր կը լինի, իսկ տկար եւ վատառողջ կը լինի, եթէ թշնամի չունենայ, կամ բնաւ հայրենասէր չէ: Եւ այդ վերջին դէպքում, նա կը կլանմի այն անմշակների առաջին հրոսակից, որ դուրս կը գայ նրան նուաճելու, ինչպէս պատահեց հռոմէական կայսրութեան»:

Ալֆրեդ Ֆույէ, մեծ փիլիսոփայ, որ վերջերս գրեց «Ազգերի հոգեբանութիւնը» նշանաւոր աշխատութիւնը, գրում է.

«Պէտք է մարդ իր հայրենիքի համար լինի, ոչ բնդդէմ ուրիշ հայրենիքների, բայց Եւանց նեs, եւ ամենքը միասին, մարդկութեան համար:

«Մարդկութիւնը, իբրեւ բոլոր մարդերի օրգանական միութիւն, դեռ միայն մի իդէալ է եւ, առանց ազգերի, որոնց մէջ նա իրագործվում է անկատարելապէս, նա կը լինէր միայն վերացականութ իւն:

«Բացարձակ եւ շովինիստ ազգայնութիւնը (նացիօնալիզմ) մի սխալ է եւ անարդարութիւն. սխալ է, որովհետեւ ոչ մի ազգ մի փակված ամբողջութիւն չէ, որ բաւականանայ ինքն իրան եւ իր մէջ ունենայ իր միակ արժէքը. անարդարութիւն է, որովհետեւ հայրենիքի սէրը ոչ մի բանով չէ պարտաւորեցնում մարդուս ատել մարդկութեան միւս օրգանները, ինչպէս չէ պարտաւորեցնում ատել ընտանիքը կամ իր սեփական անձը:

«Բացարձակ եւ շովինիստ միջազգայնութիւնը նոյնպէս կեղծ է եւ անարդար: Մարդկայնութեան ոչ մի սէր, նոյն իսկ ամենաանշահասէրը, չէ արձակում մեզ այն պարտքերից, որ ունենք դէպի մեր հայրենիքը, որին մենք պարտական ենք մեծ մասը [illegible] ամենի, ինչ որ ենք»:

Կոմս դ'Օսսօնվիլ պատասխանել է. «ԵԹէ պէտք է ընտրութիւն անել հայրենասիրութեան եւ մարդկայնական զգացմունքների մէջ, ես կընտրեմ հայրենասիրութիւնը»:

Անատօլ Լըրուա-Բեօլիօ յայտնի հեղինակը այնպիսի աշխարհահռչակ աշխատութիւնների, ինչպէս «Ցարերի Կայսրութիւնը», «Եկեղեցին և Ազատամտութիւնը» «Ֆրանսիան, Ռուսաստանը և Եւրոպան», իր պատասխանի մէջ ընդունում է, որ հայրենասիրութիւնը կարող է հաշտվել համաշխարհային եղբայրութեան հետ, բայց գտնում է, որ մարդ չէ կարող անկեղծօրէն սիրել օտար ազգերը, եԹէ առաջ խոր կերպով չէ սիրում իր սեփական ազգը:

«Փոխանակ նկատելու հայրենասիրութիւնը իբրեւ մի նախապաշարում, որ սեղմում է մարդու միտքը եւ սիրտը, ես նկատում եմ նրան ամենավեհ զգացմունքներից մինը, ընդունակ ազնուացնելու հոգին եւ բարձրացնելու մարդկանց իրանց անձնաւոր անձնաւորութեան շահերից վեր: Ոմանք ձգտում են հայրենասիրութիւնը փոխարինել կօսմօպօլիտիզմով, հայրենիքի սէրը՝ մարդկութեան սիրով: Բայց մարդկութիւնը շատ լայն է եւ անորոշ եւ հասարակ մարդկանց համար շատ հեռաւոր. այդ պատճառով ես կասկածում եմ, որ ինտերնացիօնալիզմը (միջազգայնութիւնը) կարողանայ երբեք ունենալ հայրենասիրութեան առաքինութիւնը:

«Սակայն հայրենիքի սիրոյ եւ մարդկութեան սիրոյ մէջ ես չեմ տեսնում հակադրութիւն: Մարդ ստիպված չէ ընտրութիւն անել երկուսի մէջ: Ես հաւատացած եմ, որ կարող եմ սիրել հայրենիքս առանց վնասելու մարդկութեան: Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը ամենեւին նրա մէջ չէ կայանում, որ վատութիւն ցանկանանք օտար ազգերին: Նա չէ բացասում ոչ ուրիշի իրաւունքը յարգելը, ոչ եւս արդարադատութեան միտքը: Ընդհակառակն, լաւ հայրենասէրը, որ գիտէ ղեկավարել իր զգացմունքները, որ գիտէ լաւ մտածել, իր սրտի մէջ ճանաչում է, որ ամեն մի ազգ իրաւունք եւ պարտաւորութիւն ունի սիրել իր հայրենիքը, ինչպէս ինքն սիրում է իրանը: Ազգերը, ինչպէս եւ անհատները, պէտք է գործադրեն այս մեծ սկզբունքը. չանել ուրիշին այն, ինչ որ չես ուզում, որ քեզ անեն:»

(Կը շարունակվի)

կայացնելով իրանց ծննդեան վկայականները։

—

Յունվարի 24-ին նշանակված է Գանձակի նահանգական դատարանի Շուշում տեղի ունենալիք նիստում Իսահակ Ծատուրեանի, Յակոբ Սահակեանցի, Վլադիմիր Դանիէլովի և Մկրտիչ Ղահրամանեանի գործի քննութիւնը։ Նրանք մեղադրվում են 263, 266 և II մասի 1459 պատժական օրէնսգրքի յօդուածներում նախատեսած յանցանքների մէջ։

—

Յունվարի 21-ին, երեկոյեան ժամը 11-ից անց, այն ժամանակ, երբ Թիֆլիսի ձիաքարշ երկաթուղու երթևեկութիւնը դադարում է և երբ ծառայողները օրվայ վաստակածը բերում են յանձնելու գրասենեակին, այդ ժամանակ 6 հոգուց բաղկացած մի աւազակային խումբ յարձակվում է Անօնիմ ընկերութեան գրասենեակի վրա կողոպտելու նպատակով։ Սակայն այդ նրանց չէ աջողվում գանձապահի և միացած ծառայողների բարձրացրած աղմուկի շնորհիւ։ Աւազակներին աջողվում է միայն խլել երկու կօնդուկտօրներից 43 ր. և մի քանի կօպէկներ և փախչել դիմացի գտնվող պարտէզների միջով։ Աւազակները ձերբակալված չեն։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնն ուղարկել էր անցեալ տարի Թիւրքական ծխախոտի ընտիր սերմեր Երևանի նահանգում աճեցնելու փորձ անելու համար։ Այդ սերմերից ստացված արդիւնքների նմուշներն այժմ Երևանի Սարդարի այգու կառավարիչն ուղարկել է Թիֆլիս՝ երկրագործութեան մինիստրութեան երկրագործական դեպարտամենտը հասցնելու համար։

—

Յունվարի 20-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանի առաջին քրէական բաժնում լսվեց կովկասեան երկաթուղիների ընդհանուր կառավարիչ Վէզենէևի սպանութեան գործի դեկուցագիրը։ Նահանգական դատարանը, աչքի առաջ ունենալով, որ այդ սպանութեան յանցաւորը չէ գտնվել, վճռեց դադարեցնել այդ գործը։

—

Յունվարի 17-ին գիշերը Կօջօրի ճանապարհին բուք-բորանից սառել են մի փոսի մէջ մի ձիապան և 3 ձի ածուխով բարձած, իսկ միացած 5 ձիերը մնացել են ողջ։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան դէպարտամէնտը բացատրեց, որ հրէական դաւանութեան պատկանող անձինք չեն կարող իգական գիմնազիաների և պրոգիմնազիաների, նոյնպէս և այլ քրիստոնէական դպրոցների հոգաբարձական խորհուրդների անդամ լինել։

—

Կովկասեան լեռնային վարչութիւնը յունիսի 10-ին նշանակել է աճուրդ երկու հողաբաժինների մէջ եղած հանքերի մշակման համար։ Այդ հողաբաժիններն են «Կարմիր-քար» և «Արջքար» կոչված տեղերը Ալէքսանդրօպօլի գաւառում։ Դրանցում կան մարգանեցի հանքեր, որ գտնվում են Վ. Ֆ. Գրիէևսկու իրաւասութեան տակ։

—

Գանձակից գրում են «Нов. Обоз.» լրագրին, որ շուտով այնտեղ կը բացվի հացէների համար գրասենեակ։

—

«Варш. Дн.» լրագիրը հաղորդում է, որ պօստերի և հեռագրատների գլխաւոր վարչութիւնը առաջարկեց Վարշավայի պօստ-հեռագրատան շրջանի գլխաւորին զգուշացնել պաշտօնեաներին, որ սրանից յետոյ այն տելեգրաֆիստները, որոնք կաղաւաղեն հեռագիրը ընդունելու ժամանակ, կարձակվեն ծառայութիւնից։ Այդ միջոցը ձեռք է առնված հեռագրական սխալներին վերջ դնելու համար, որոնք յաճախ անախորժ հետևանքներ են ունենում։ Օրինակ, մէկը հեռագրում է «Աղջիկս ինձ մօտ է»։ Հեռագիրը ստացվում է այսպէս. «Աղջիկս մեռաւ»։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ղուբա-Խաչմազ խճուղի շինելու համար կարգադրութիւն կայ կառավարութեան կողմից, որ փող ծախսեն գանձարանից։ Եթէ երկաթուղու ճիւղի կառուցումը չաջողվեց, յոյս կայ որ շուտով, այն է գարնանը, խճուղի կանցկացնեն»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Քաղաքիս հասարակական կլուբի ներկայացումները շարունակվում են իրանց կարգով։ Հայ սիրողները իրանց հերթին անցեալները խաղացին Սունդուկեանցի «Պէպօ» կօմեդիան, որը անցաւ բաւական կենդանի և աջող։ Իսկ ամսիս 7-ին տուրին է. Տէր-Գրիգորեանի «Բարեգործութեան դիմակի տակ» 5 գործ. դրաման։ Խաղն ընդհանրապէս անցաւ գոհացուցիչ. համարեա բոլոր դերակատարները իրանց դերում էին և աջող տարան, որով արժանացան խուռն երկսեռ բազմութեան համակրութեան ու երկար ծափահարութեան։ Ի միջի այլոց աչքի ընկաւ իր գրաւիչ խաղով և օր. Կարինէ Նալբանդեան, որը չը նայելով առաջին անգամն էր բեմ դուրս եկել, Հեղինէի դժուար և պատասխանատու դերը բաւական աջող տարաւ։ Ինչպէս լսում ենք, մեր թատերասէրները պատրաստվում են մի երկու ներկայացում ևս տալու այս բարեկենդանին։ Ցանկանք աջողութիւն։ Ամսիս 24-ին էլ լինելու է վրացիների և ռուս սիրողների ներկայացում, բարեգործական նպատակով»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

Անգլիական մամուլը յուզվում է։ Այն հանգամանքը, որ Ռուսաստանը ուշացնում է իր պատասխանը Եապօնիային, սաստիկ սկսել է յուզել անգլիական մամուլը. Նա այժմ ուղղակի յայտնում է, որ իբր Ռուսաստանի այդ պատասխանից է կախված պատերազմի և խաղաղութեան հարցը։ Սակայն, Վիէննայի «Neue Freie Fresse» լրագիրը չէ համաձայնվում այդ կարծիքի հետ։ Նա ասում է. «Ինչպէս էլ կազմված լինի ռուսական պատասխանը, բայց նա չի լինի վերջին դիպլօմատիական ակտը»։ Նոյն կարծիքի է «Polit. Corresp.» լրագիրը. «Ռուսաստանը մի ամբողջ շարք զիջումներ անելով Կօրէյում, անհնարին կը դարձնէ Եապօնիայի համար պատերազմ յայտարարելը։ Միւս կողմից, անկասկած է, որ Մանջուրիայում Ռուսաստանը ոչ մի զիջումն չի անի։ Այդ շատ լաւ գիտեն թէ Տօկիօում և թէ Լօնդօնում։

—

Ռուսաստանը ոչ մի զիջումն չի անի։ «Daily Telegraph» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը խօսել է մի բարձրաստիճան դիպլօմատի հետ, որ յայտնել է նրան, թէ Ռուսաստանը, թէև ամեն բան կանէ խաղաղութեան պահպանութեան համար, բայց ոչ մի կերպով չի համաձայնվի դուրս հանել Մանջուրիայից իր զօրքերը։ Մանջուրիայի մասին բանակցութիւններ անելու իրաւունքը բացառապէս պատկանում է Չինաստանին, ուստի Միացեալ-Նահանգները, որոնք դաշնագիր են կնքել Չինաստանի հետ, պէտք է դեռ առաջ բանակցեն ռուսաց կառավարութեան հետ, նախ քան որոշեն իրանց հիւպատոսներին ուղարկել Մուկդէն և Անտունգ։ Ռուսաստանը զիջումներ կանի միայն Կօրէյի վերաբերմամբ։

—

Կօգնէ՞ Չինաստանը Եապօնիային։ Եւրոպական մամուլը շատ է խօսում այն հարցի մասին, թէ Չինաստանը շատ կարելի է, որ օգնէ Եապօնիային, երբ պատերազմ ծագի։ Այդ առիթով «National Zeitung» լրագրի մէջ գրում են. «Չինաստանը ամենալաւ դէպքում հազիւ կարողանայ տալ Եապօնիային 50—60,000 մարդ, այն էլ շատ վատ կրթված զինուորներ։ Սակայն նա կարող է տալ Եապօնիային սայլային ծառայութեան համար լաւ վարժված զինուորներ։ Բացի դրանից, նա կարող է օգնել Եապօնիային իր նաւատորմով, թէև այդ օգնութիւնը շատ սահմանափակ կը լինի, որովհետև չինական նաւատորմը Եապօնիայի հետ ունեցած պատերազմից յետոյ չէ վերանորոգված և միայն հիւսիսային զրահաւոր նաւերը դեռ որ և է պատերազմական արժէք ունեն»։

Սակայն մի այլ լրագիր, «Niw-York Herald», այն կարծիքն է յայտնում, թէ Չինաստանը կարող է ոչ թէ օգնել Եապօնիային, կամ չէզոքութիւն պահել, այլ ուղղակի Ռուսաստանի կողմն անցնել, թէև այդ դէպքում Անգլիան ստիպված կը լինի իր կողմից օգնել Եապօնիային և այն ժամանակ կը ծագի ընդհանուր-եւրոպական պատերազմ։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

Ազգ. հիւանդանոցին մէջ

—

Թէ կաղանդը մանուկներուն տօնն է ամէնէն աւելի, ո՞վ չի գիտեր ասիկա։ Անո՛նց է որ կաղանդը իր ուրախութիւնները կը բերէ, իր խաղալիկներուն և միրգերուն հետ։ Ի՜նչ հրապուրիչ բան է տեսնել անոնց մանկական խանդավառութիւնները, որոնցով կոգևորուին, որոնցով իրենց անգիտակից երջանկութիւնը նոր թև ու թափ կ՚առնէ։ Բայց տեսնել կաղանդը որբերուն, անոնց՝ որոնց ընտանիքէ զրկուած, չեն ճանչնար հօր և մօր կաթոգին գգուանքները, կրկնապէս հրապուրիչ, կրկնապէս գրաւիչ է։

Եւ տեսանք որբերուն կաղանդը, որ տեղի ունեցաւ երէկ, Ազգ. հիւանդանոցի Հիւրանոցին մէջ։ Տիկնանց խնամակալութիւնը,—որ իր կազմութենէն ի վեր Հիւանդանոցին պատսպարեալներուն համար ցուցուցած այնքան գնահատելի հոգածութիւններովը հաստատած է արդէն թէ ո՛րքան արդիւնաւոր, և ո՛րքան արդարանալի է իր գոյութիւնը՝ Հիւանդանոցին նեցուկ տարրերէն մէկը ըլլալու աստիճան,—արդէն օրեր առաջ պատրաստութիւններ տեսած էր, և հանգանակութիւն կատարած՝ որուն արդիւնքովը երէկ կաղանդի սեղան մը տուաւ Ս. Յակոբայ և Հիւանդանոցի երկսեռ որբերուն։

Հիւրանոցի դահլիճին և արտաքին սրահներուն մէջ շարուած էին սեղանները, որոնց երկու կողմերը շարուած էին որբուհիներն ու մանկապարտէզի պէպէքները՝ դահլիճին մէջ, և Ս. Յակոբայ որբերը՝ արտաքին սրահին մէջ։ Եթէ կային իրենց մէջ անփոփոխելիօրէն անժպիտ ու խոհուն դէմքեր, և սակայն զուարթութիւնը կը թուչկոտէր ամէնուն գլխուն վրայէն. ամէնքն ալ ուրախ էին, և կը պատրաստուէին ճաշակելու իրենցմէ իւրաքանչիւրին առջև դրուած անուշապուրները որոնց պնակներուն շրջեզրերուն շրջանակ կը կազմէին մէյ մէկ փոկեղ։ Նաև իւրաքանչիւր պնակի քով, պնակիկներով բասբա։ Ճաշի Հայր-մերը ըսելնուն պէս, անոնցմէ իւրաքանչիւրը ծռեցաւ իր պնակին վրա։ Մանկապարտէզի պզտիկներուն մանաւանդ պարզած տեսարանը ամէնէն պատկերալիցն էր հանդէսին։ Գրեթէ ամէնքն ալ քօմիտի սանտրուած, առատ մազերով՝ որոնք ճաքիւրիպ բանաստեղծները կը նմանցնէին գիրենք, և որոնք այնքան կը սիրունցնէին դէմքերնին. ամէնքն ալ ագու ախորժով մը կը լափէին ապուրը, մինչ իրենց վրայ կը հսկէին իրենց ուսուցչուհիները այն հոգածութեամբ՝ զոր կը տածեն անոնցմէ իւրաքանչիւրին համար։ Կը հսկէին նաև բացի տնօրէն Յակոբ էֆ. Նիկողոսեանէ և ուսուցիչներէն, Որբանոցի խնամակալութեան անդամներն ալ՝ Յակոբ էֆ. Գորեան, Լևոն էֆ. Բանիկեան, և Զարմայր էֆ. Ճշմարտախօսեան, որոնք փոյթը ունեցած էին անձամբ երթալ ներկայ գտնուելու սեղանին. այսպէս նաև տիկնանց խնամակալութեան անդամները՝—որոնցմէ միայն Տիկին Տիլպէր կը բացակայէր,—տիկին Իբրանոսեան, տիկին Մանուկեան, տիկին Գարամանեան և Օր. Միւհէնտիսեան։ Ներկայ էին նաև Տ. Տիրայր, Լ. Հիւանդանոցին բժշկապետ տօքթ. Նազարէթ էֆ., Տագաւորեան Յակոբ էֆ. Էսայեան, որբանոցին նախկին տնօրէն Գալուստ էֆ. Մալաթեան և բժշկական մարմինը։

Սեղանը վերջանալուն՝ երգեր երգեցին թէ մեծերը և թէ պզտիկները, և որբուհիներէն մէկը՝ Օր. Սաթենիկ Մեսրոպեան՝ ուղերձ մը կարդաց խնամակալուհիներուն ուղղուած, որուն մէջ կաղանդի առթիւ իրենց զգացած ուրախութիւնը յայտնելէ ետքը, ըսաւ թէ իրենք որբեր չէին նկատուեր, քանի որ այնքան հոգածութիւններ մոռնալ կուտային ատիկա իրենց։ Ու շնորհակալութիւն յայտնեց ազնիւ խնամակալուհիներուն, որոնք իրենց բարօրութեան համար կաշխատէին։

Անդին, դահլիճին անկիւնը, վառարանին քովիկը, պօն մարշէի ճշմարիտ խանութի մը վերածած էին ձեռագործի ասեղներու թաւշեայ տուփերը և խաղալիկները՝ ամէն տեսակէ։ Ճերմակ բուրդով գառնուկ մը՝ կարծես թէ մայիւն մը թող պիտի տայ բերնէն, ապշահար նայուածքներով պէպէքներ ինքնաշարժ կառքի մը մէջ բազմած պեղուհի մը՝ որ կոմսուհի մը ըլլալու էր անշուշտ, երկու ձեռքերը մէյ մէկ ծնծղայ բռնած ու նստած նուագածուհիներ, շոգենաւեր՝ որոնց ո՛ր նաւագործարանին (°.) մէջ շինուած ըլլալը դժուար էր որոշել և այլն և այլն։

Յետոյ թիւեր բաժնուեցան իւրաքանչիւրին, և անոնց համեմատ բաշխուեցան խաղալիկները, որոնք ալ իրենց վրայ թիւեր կը կրէին։ Աննկարագրելի էր ուրախութիւնը պզտիկներուն. մէկ ծայրէն միւսը անորոշ խժլտուք մը, ախորժելի խժլտուք և ժխոր մը, զոր կարելի չէր զսպել։ Իւրաքանչիւր նուէրի հետ շղարշի մէջ տրուած ափ մը շաքար ալ կը տրուէր, և յետոյ տոպրակ թուղթերով միրգ։ Իր նուէրները առնողը կ՚երթար որբանոց. մանկապարտէզի պէպէք մը՝ դժուարաւ կը տանէր իր նուէրը՝ որ բաց կառքի մէջ նստած օրիորդ մըն էր։

Թէև սովորականին պէս, տրամախօսութիւններ և արտասանութիւններ ընելու պատրաստուած էին պզտիկները, բայց տեղին անձկութեան և անյարմարութեան պատճառաւ կարելի չեղաւ կատարել այդ մանկական հանդէսը։ Խնամակալուհի տիկինները յետոյ ծերանոց գացին, լոգում բաշխելու համար ծերերուն։

Արհեստանոցի սաներուն կողմէ գեղեցիկ շրջանակ մը պատրաստուած էր, որուն մէջ զետեղուած էր տիկին Տիլպէրի պատկերը։

Կաղանդի սիրուն հանդէս մը, որուն տպաւորութիւնը այնքան գրաւիչ եղաւ և որ կէսօրուան ժամը 7 ու կէսին սկսաւ ու տևեց մէկ ժամ։

Գ.

—

Գալֆաեան որբանոցին մէջ։ Տիկնանց Խնամակալութիւնն արդէն օրեր առաջ ամանորի առթիւ պէտք եղած պտուղները ղրկած էր Որբանոց։ Առ այս մասնակցած էին նաև բարեսէր անձնաւորութիւնք դրամական նուէրներով։

Կաղանդի գալուստը մանաւանդ երեխաներու աւետող աւանդական ծառը՝ ցորեկէն մրգեղինաց սեղանին վրայ բարձրացած էր։ Երէց որբուհիներ վայելչագեղ հարսի մը պէս զայն զարդարած էին արծաթազօծ ոսկեզրուագ թելերով։ Խորհրդաւոր ծառի ճիւղերէն կախուած էին սանուհեաց տրուելիք տեսակ տեսակ խաղալիկներ, փոկեղներ, մոմեղէններ։ Միրգերը՝ ամէն տեսակէն՝ սկաւառակներու մէջ, իրենց առնթերակից ունենալով բազմաթիւ նարինջներ, մանտալիններ, տանձ ու խնձոր, երկայն ու լայն մեծ սեղանին վրայ խտացած էին. իսկ ի մասնաւորի Ս. Ծննդեան պահոց օրերը ուտելի բնատոհմային անուշեղէններ, պտուղներու հատիկներէ յօրինուած տառերով նոր տարին կը շնորհաւորէին։

Ժամը մէկին որբուհիներն ամբողջ հիւրանոց հրաւիրուեցան, որ արդէն լոյսերու մէջ կը շողար։ Լոյսեր մանկութեան հասակին սիրելի ամանորաբեր ծառին շուրջը, լոյսեր պտղաբարձ սեղանին շուրջը սովորական լամբարներ։ 44 որբուհիներ համազգեստ հագած, ուրախ զուարթ սեղանէն քիչ մի բացօք զետեղուած նստարաններու վրա իրենց տեղերը գրաւեցին։ Իրենց ուղղուած զուարթացուցիչ քանի մը խօսքերէ ետքը, յանկարծ երգեցին տէրունական աղօթքը, (ձայնակցութեամբ դաշնակի), նոյնպէս Համիտեան քայլերգը գոռշեղերով։ Բարերարներու սատարութեամբ նոյն յարկին մէջ պատսպարուած որբուհիներ՝ համակ ուրախութիւն կտրած՝ առ Այն երախտագիտական գրաւոր ցոյցեր յայտնելու նուիրական պարտաւորութիւնը իրարմէ խլելու անզուսպ փափաք մը կը տածէին։ Եւ որպէս զի իղձերն անտես չառնուին, յանձնարարուած էր գրողներուն՝ մի առ մի կարդալ պատրաստուած ուղերձները, ընդմիջմամբ երգերու, օգտակար, շինիչ, զուարթ խօսակցութիւններու, ու պտուղները համտեսելով սեղանը թեթևցնելու։ Թաղին քարոզիչը որ ներկայ էր, պատշաճ խրատական մը խօսեցաւ։

Ժամը 6 ու կէսը անցեր էր՝ երբ սանուհիք Տարեմուտն ողջունելու յատուկ տաղ մը երգեցին։ Եւ կաղանդի հանդէսը նոյն գիշերուան համար վերջացաւ։ Կաղանդի սեղանը այս առաւօտ կանուխ կը վերնայ։

Ի վերջոյ չափահաս սանուհիները առտուն կանուխ եկեղեցի տարուեցան, որպէս զի կաղանդի առթիւ կարդացուելիք Յայսմաւուրքին ուշի ուշով ունկնդրութիւն ընեն։

*
* *

Շամտանճեան բնակարանին մէջ։ Տարեգլխոյ առթիւ գեղեցիկ մտածումով մը տէր և տիկին Գրիգոր Խան Շամտանճեան ուզելով կարօտ դպրոցական մանուկներու ուրախութիւն մը պատճառել, առջի օր Բերայի Էսայեան Վարժարանէն 100-ի չափ կարօտ երկսեռ ուսանողներու առատ սեղան մը տուին երէկ։ Անոնց սպասարկութիւնը կատարեցին իրենց դաստիարակներն ու դաստիարակուհիները։ Սեղանը բազմաճոխ մրգեղէններով և անուշեղէններով լեցուած և կանանչներով ու ծաղիկներով զարդարուած էր։ Երկսեռ աշակերտներու այս առթիւ զգացած ուրախութիւնը անպատմելի էր. այնքան մեծ հաճոյք պատճառած էր իրենց։

«Սուրհանդակ»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

21 Յունվարի

ՊԷԿԻՆ («Բէյտերի գործ.») Կայսերական հրովարտակը մերժում է Իւանշիկայի խնդիրը՝

շտաբի հրամանատարի պաշտօնից նրան արձակելու մասին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Բէլգրադից ստացված հեռագրական տեղեկութիւնների համեմատ, Գրուիչի կաբինէտը հրաժարական տուեց այն պատճառով, որ ֆինանսական կօմիտէտը չընդունեց ֆինանսական մի քանի օրինագծեր։

ԲՈՒԷՆՍՕ-ԱՅՐԷՍ։(«Ռէյտերի գործ.»)։Կառավարչական զօրքերը ջարդվեցին Մօնտէվիդէօի մօտ 5000 մարդուց բաղկացած զօրքի կողմից։ Ամենուրեք տեղի ունի պարտիզանական պատերազմ։ Գործերը կանգ են առել։

ԼՕՆԴՕՆ։ («Ռէյտէրի գործակալութիւն»)։ Լօրդերի ժողովը։ Գահական ճառի պատասխանի առիթով վիճաբանութիւնների ժամանակ արտաքին գործերի մինիստր Լանսդօուն պատասխանում է լօրդ Սպէնսէրի մի շարք հարցապնդումներին։ Վերջինս ցանկանում է իմանալ, թէ որպիսի իրաւագանցութիւն պահանջում է այդքան արագ պատիժ, որ հարկաւոր համարվեց մի այսպիսի անյարմար ժամանակ Տիբէթ ուղարկել բրիտանական պատերազմական ոյժերը։ Լանսդօուն յայտնեց, որ արշաւանքը քաղաքական միսսիա ունի, և ոչ թէ պատերազմական և ձեռնարկված է, որպէս զի պնդենք գոհացուցիչ համաձայնութեան հասնելու նրանց հետ, որոնք անդադար խախտում էին բարեկամական առևտրական յարաբերութիւներ հաստատելու նպատակով կապված համաձայնութիւնը։ «Մենք իզուր էինք որոնում Չինաստանի աջակցութիւնը։ Չինական պաշտօնեան, որը յատկապէս ուղարկված էր ներկայ գործը կարգաւորելու համար, հեռացաւ Պէկինից 1902 թւի դեկտեմբերին և դեռ էլի ճանապարհի վրա է»։

ՉԻՖՈՒ։ «Րէյտէրի գործակալութիւն»)։ Անգլիայի կողմից Վէյ-Խայ-Վէյն մաքրելու պատրաստութիւնները շարունակվում են։ Նաւերը տանում են ռազմամթերքների այնտեղ դարսված պաշարները։

ՏՕԿԻՕ։ «Րէյտէրի գործակալութիւն»)։ Մինիստրութիւնը համաձայնվեց յետաձգել նախագծված զինուորական հարկի մտցնելը մինչև ապրիլ ամիսը, երբ կը գումարվի պատգամաւորների ժողովի արտակարգ նստաշրջանը։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Այստեղի նաւակայանում կանգնած պատերազմական նաւերը այսօր սև գոյնով են ներկվում։

ՊԱՐԻԶ։ Շատ եպիսկոպոսներ համակրութիւն յայտնեցին Պարիզի, Րէյմսի և Լիօնի արքեպիսկոպոսների բողոքին, միայն Դիժօնի եպիսկոպոսը հրաժարվեց միանալու բողոքին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Լէյտվէյն նահանգապետի հեռագիրը հաստատում էր որ բօնդէլցվարտների ցեղի ապստամբներն անձնատուր եղան, յանձնելով զէնքը և գլխաւոր դրդողներին։

22 յունվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա այցելեց Ելիսաւետեան ինստիտուտը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քաղաքագլուխ ընտրված է Լելեանօվ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րէյխստագը երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ ընդունեց՝ խաղաղութեան ժամանակ զօրքերի կազմին վերաբերեալ օրէնքը մի տարով երկարացնելու օրինագիծը։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Բացվեց Դօնի ազնուականների հերթական ժողովը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ Յովհաննէս Թումանեանի

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գինն է 3 ռուբլի

Դիմել՝ Թիֆլիս, իշխանուհի Մ. Թումանեանին. Барятинская 8. կամ հեղինակին—Бебутовская.

3—3

Թիֆլիսի Այգեգործական ուսումնարանի դասատու Ստրումիլլօի Մեղուանոց եւ Մեղուապահական առարկաների պահեստ:

Հաղորդում եմ պ.պ. մեղուապահներին, որ իմ պահեստում պատրաստվում են վաճառքի համար 100 պուդ արհեստական մոմաթերթ և 1000 հատ Դադանի սիստեմի շրջանակաւոր փեթակներ։ Պահեստում ծախվում են նաև թէ ռուսական և թէ արտասահմանեան մեղուապահական բազմազան գործիքներ. ֆացէլիաի և ուրիշ բոյսերի թարմ սերմեր, մեղուապահական դասագրքեր։ Մասնաւոր պատուէր տուողներից ընդունվում է մեղրամոմ արհեստական թերթեր պատրաստելու համար։

Պրէյս-կուրանտը ուղարկում եմ երկու 7 կօպէկանոց նամականիշ ստանալուց յետոյ։ Ամեն ինչ վաճառվում է էժան գներով։

3—3

ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ

Կիրակի, յունվարի 25-ին, հայ դերասանական խումբը, ղեկավարութեամբ պ. Ս. Արաքսեանի ի նպաստ պ. Ա. ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ կը ներկայացնէ

ԴՕՆ-ՔԻՇՕՏ

Պիէսա 5 գործ. Սերվանտէսի, փոխադ. Վ. Սարդուի, Թարգ. Արաքսեանի

Սանխօ-Պանչօի դերը կը կատարէ պ. Արաքսեանը։

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Սկիզբն է ճիշդ 8½ ժամին երեկոյեան։

1—1 Վարչութիւն Պ. Ա. Արաքսեանի

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Յունվարի 25-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, Բէթղեհէմի ս. Աստուածածնի եկեղեցում ժողով է լինելու՝ նոր երէցփոխ ընտրելու. ուստի սրանով երրորդ անգամ հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու և Գրիգոր աւագ քահանայ Տէր-Բարսեղեանցի, Բեթղեհէմ եկեղեցուն պատկանող ծխերին ընտրութեանը մասնակցելու,

Գործակալ Գրիգոր աւ. ք. Մանդակունի (ու. շ.)

1—2

Լոյս տեսաւ Պ. Մանեեզացցայի

ՍԻՐՈՅ ՄԵՂՔԵՐԸ և ՆՐԱՆՑ ԾԱԳՈՒՄԸ

Հոգեբանական հետազօտութիւն

Գինը 10 կօպէկ։

Գումարով գնողներին և գրավաճառներին 20% զեղջ։ Դիմել թարգմանչին՝ Александрополь, свящ. Ервандy Налбандянъ. Թիֆլիս՝ կենտրօնական և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցները։

1—3

ԼՈՅՍ յանձնարարութեան Վիճակային կօնսիստօրիայի ամսիս 25-ին, կիրակի օր, ժամը 12-ին ս. պատարագից յետոյ նշանակված է Թիֆլիսի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու երէցփոխի ընտրութիւն.

Ուստի խնդրում եմ յիշեալ եկեղեցու յարգելի ծխականներին ներկայ լինելու ընտրութեանը։

Անդամ կօնսիստօրիայի Գ. ք. Շերմազանեանց (ու. շ.)

1—2

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ՏՆԿԱՐԱՆ

Պ. Աւսարգիսեանի

Մատակարարում է տեղական և արտասահմանեան ամենալաւ տեսակների պտղատու ծառեր։ Ամեն մի ծառն արժէ 15 կօպ., հարիւրը —15 ռուբլի։ Հասարակ նամակներ ուղարկել— Скра, станція Закавказ. Желѣзн. дороги, իսկ պատուիրված նամակներ և հեռագրերը— Гори, П. Л. Авсаркисову.

4—5

Պատիւ ունենք ծանուցանելու յարգելի հասարակութեան, որ Միջին-փողոցում կաթօլիկաց եկեղեցու հանդէպ բացել ենք մաքուր և հանրամատչելի գներով

ՃԱՇԱՐԱՆ «ՇԱՄԻՐԱՄ»

Պատրաստվում է եւրօպական և ասիական կերակուրներ, քաղցրեղէններ և խմորեղէններ. նաև ընդունում ենք «աբօնեմոններ» ամսականներ և բաց ենք թողնում տներում։

Յարգանօք՝ Գասպար Տէր-Յովհաննիսեան, Խորէն Մարտիրոսեան

3—5

Լոյս տեսաւ № 7

ՇԱՀՐԻԱՐԻ

ԵՂՕԻ ՔՈՒ ԲԱԽՏԸ

24 երես, գինը 3 կօպ.

Դիմել գրավաճառներին։

3—3

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

Աշակերտաց համար

1. Դասատետր կրօնի	ա.	տարի	. —	25
2. » »	բ.	»	. —	20
3. » »	գ.	»	. —	30
4. Հին-ուխտ	դ.	»	. —	35
5. Նոր-ուխտ	ե.	»	. —	40
6. Գործք առաքելոց	զ.	»	. —	40

Ուսուցչաց համար

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպառ.)	— —
8. » » —նոր-ուխտի	. 2—50
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ.	1—50
10. » » » Ե. »	— 50

Ինձ դիմողները ստանում են 1) 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղջ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (коммерческое училище), 2) Центральная книжная торговля և 3) Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».

39—100 Սահակ քահ. Սահակեանց

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

„ՍՏՈՒԿԵՆ ԵՒ ԸՆԿ.“

Բ Ա Գ Ո Ւ

Իր սեփական պահեստներում մշտապէս ունի

երկաթ ամեն տեսակի և ձևի (Листовое, резервуарное, сортовое, фасонное, кровельное и оцинкованное) երկողանի երկաթէ գերաններ, ջրհան մեքենաներ «Կամերոն» և «Դուպլէքս», ռուսական գազային խողովակներ և դրանց յօդաւորող մասեր, ֆիտինգներ և այլն: Դուռգեր զանազան տեսակի (станки токарные, сверлилные, строгальные и др.): Մամուլներ ծակող և ուրիշ տեսակներ: Պողպատ՝ գուրեր, կարոցներ և գործիքներ շինելու համար: Մետաղեայ փոկեր, աղիւս անհալ «огнеупорный), «Դլէնբոյգ» և կաւ, բևեռներ (заклепки котельныя, пистонныя): Գամեր զանազան տեսակի, պտուտակներ (болты) և գայկաներ, պղինձ թերթաւոր և կտորներով, պղնձէ խողովակներ, թուջէ ասֆալտած (асфальтированныя) խողովակներ ջրուղիների համար և դրանց յօդաւորող մասեր: Անագ ձաղաւոր, արճիճ թերթաւոր և կտորներով, ցինկ թերթաւոր և այլն։ Պարագաներ (арматура) պղնձեայ, բրօնզեայ և ձուլածոյ: Գործիքներ զանազան տեսակի, բետինէ սարկաներ, ցեմենտ. նմանապէս տեխնիքական ամեն տեսակի մետաղներ և իւղեր:

Ներկայացուցիչ է

ՌՈՒՍՏՈՆ ՊՐՈԿՏՈՐ և ԸՆԿ.

Շոգեմեքենաներ
Կերոսինեայ } շարժիչ մեքենաներ
Նաւթեայ }
Շոգետարներ (локомобылы)
Արդուկներ (кртки для шосс)

ՌԻՔԱՐԴ ՄԱՅԵՐ

Ներկեր զանազան տեսակի
Արճիճեայ ճերմկուց (бѣлила)
Արճիճեայ սուսր (сурикъ)

ԳԵՐՄԱՆ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՆՆԵՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐԻ

Միակ ներկայացուցիչը

Խողովակներ առանց կարի, գազեայ, նաւթահորերի, ծխնելույզի և ջրաքաշխական: Նմանապէս և ամրակուռ խողովակներ խտացուցիչների համար (компрессоръ):

Կայմեր (мачты) անկար խողովակներից, էլեքտրական ուղիների լուսաւորութեան և այլ շինուածքների համար, սիւներ հեռախօսական, հեռագրական լարերի և շանթարգելների համար:

Ներկայացուցիչ է նմանապէս «Գոնեկէ» «Էմիլ Լիպգարտ և ընկ.» և ուրիշ ընկերութիւնների ու հաստատութիւնների:

Ընդունում է լիովին կառուցման տախտակի, բուրդ լուանող և ուրիշ գործարանների. Նմանապէս ընդունում է պատուէրներ այլ և այլ տեսակ տեխնիքական պիտոյքների վերաբերեալ:

Իւրաքանչիւր հարցերին պատասխանում է անմիջապէս:

Արժէքների ցուցակները ուղարկվում են ձրիաբար:

1—1

Открыша подиска на 1904 годъ

НА ГАЗЕТУ

„КАСПІЙ“

XXIV годъ изданія.

Въ 1904 году «Каспій», въ гор. Баку, ежедневно будетъ выходитъ по прежней программѣ газеты литературной, общественной и политической, съ особымъ нефтянымъ отдѣломъ. Большое вниманіе со стороны редакціи будетъ обращено съ этого года на расширеніе отдѣла внутреннихъ извѣстій и корреспонденцій, для чего приглашены сотрудники и корреспонденты изъ выдающихся умственныхъ и торгово промышленныхъ центровъ Россій и въ частности Кавказскаго края и другихъ нашихъ окраинъ, а также изъ сопредѣльныхъ съ Кавказомъ—Персіи и Турціи.

Въ 1904 году газета «КАСПІЙ» выходитъ въ увеличенномъ форматѣ. Подписная цѣна остается безъ измѣненія. По понедѣльникамъ и послѣ праздничнымъ днямъ будутъ разсылаться, по примѣру прошлыхъ лѣтъ, телеграммы. Подписная цѣна: Для городскихъ: на годъ 7 р. 05 к. 6 м. 4 р., на 3 м.—2 р. 50 к. к на 1 мѣс.—1 р. Для иногороднихъ: на годъ- 8 р. 50 к., на полгода—5 р., на 3 мѣсяца—3 р. и на 1 мѣс.—1 р. 50 коп. За границу: на годъ 13 р., на полгода 7 руб., на мѣсяцъ—2 р. Допускается разсрочка платежа подписныхъ денегъ на слѣдующихъ условіяхъ: при подпискѣ городскими подписчиками вносится 3 р, затѣмъ 15-го февраля 2 р. и 15 марта—2 р.; иногородними подписчиками вноситсл при подпискѣ 4 р. 50 коп., затѣмъ 15-февраля 2 руб. и 15-го марта 2 руб. Иногородніе адресуютъ свои требованія: въ Баку, въ редакцію газеты «Каспій».

Подписка принимается: въ Баку—въ конторѣ газеты, Николаевская улица, домъ Г. З. А. Тагіева: въ **ТИФЛИСѢ**—книжн. магазинѣ Браилко (бывш. Бѣгичева), Головинскій просп., № 10; въ Москвѣ и въ С.-Пететбургѣ въ конторѣ т. д. Л. и Э. Метцль и К-о и во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ, столицъ и провинціи:

1—3 Редакторъ издатель **А. М. -б. Тобчибашевъ.**

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА 1904 ГОДЪ

на ежедневную политическую и литературную газету

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(XXI й годъ изданія)

Подписчики нынѣшняго года, какъ городскіе, такъ и иногородные, желающіе подписаться на будущій годъ, вносятъ 6 руб. за годъ и 3 руб. за полгода. Новые же подписчики на обычныхъ основаніяхъ вносятъ 7 руб. за годъ и 4 руб. за полгода.

Допускается **разсрочка платежа**: къ 1-му января—4 р., къ 1-му іюня—3 р.

Для сельскихъ учителей, народныхъ и школьныхъ библіотекъ и благотворительныхъ учрежденій сдѣлана скидка: годовая плата для иногородныхъ—6 руб., для городскихъ—5 руб.

Лицъ, желающихъ подписаться, контора проситъ увѣдомитъ ее о томъ и внести плату заблаговременно, по возможности не позже декабря, чтобъ успѣть заготовить адреса.

Подписка принимается въ **Тифлисѣ, въ конторѣ газеты, Барятинская ул., д. № 8.**

Редакторы **Г. и В. Тумановы.** Издатель **К. Тумановъ.**

Продолжается подписка на 1904 годъ.

„ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“

(ГОДЪ ИЗДАНІЯ XXVII)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА.

На годъ: съ доставкой въ Тифлисѣ—5 р., съ пересылкой иногороднимъ—7 р., заграницу—12 р. **На полгода:** въ Тифлисѣ—3 р., для иногороднихъ—4 р. и за границу—7 р. **На 3 мѣсяца:** въ Тифлисѣ—1 р. 75 к., для иногороднихъ 2 р. 50 к. и за границу—4 р. **На одинъ мѣсяцъ:** въ Тифлисѣ—75 к. для иногороднихъ—1 р. и заграницу—1 р. 50 к.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ на любой срокъ, но не иначе какъ съ 1 числа каждаго мѣсяца, исключительно въ конторѣ изданія: Головинскій просп., № 3.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: для Закавказья за мѣсто, занимаемое строкой петита, передъ текстомъ—10 коп. и послѣ текста—5 коп. Извѣщенія о зрѣлищахъ печатаются на первой старицѣ по 20 к. за строку и на 4—по 10 коп. За объявленія въ справочномъ отдѣлѣ взимается по 8 коп. за строку. Объявленія внѣ предѣловъ Закавказья принимаются искаючительно въ центральной конторѣ торговаго дома Л. Э. Метцль и К-о въ Москвѣ, Мясницкая, д. Ситова, и въ отдѣленіяхъ его—въ С.-Петербургѣ, на большой Морской, № 11; въ Варшавѣ, Краковское предмѣстье. № 3, по 21 к.—передъ текстомъ и 12 послѣ текста.